

Після падіння

Про книгу

Журналістка Рейчел Чайлдс-Делакруа, інтелігентна й тендітна жінка тридцяти чотирьох років, стріляє у свого чоловіка Браяна. Мотив? Їй зірвало дах від правди, що стала для неї громом серед ясного неба. Але смертю чоловіка все не закінчилося. До Рейчел навідуються небезпечні та впливові люди. Вони шукають Браяна, щоб забрати в нього якийсь ключ. І якщо Рейчел дороге власне життя, вона мусить знайти ключ першою. А він пішов на дно разом із трупом Браяна. Однак найбільшим шоком є те, що тіло чоловіка... зникло.

БЕСТСЕЛЕР THE NEW YORK TIMES

ПІСЛЯ ПАДІННЯ

Запаморочливий трилер
із вигадливим сюжетом.

The Wall Street Journal

ДЕННІС ЛІГЕЙН

Денніс Лігейн

Після падіння

РОМАН

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2021

© Dennis Lehane, 2017

© Unsplash.com / Engin Akyurt; Cristian Palmer, обкладинка, 2021

© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2021

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і
художнє оформлення, 2021

ISBN 978-617-12-8547-7 (epub)

Жодну з частин даного видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Електронна версія створена за виданням:

Лігейн Д.

Л55 Після падіння : роман / Денніс Лігейн ; перекл. з англ. М. Пухлій. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2021. — 416 с.

ISBN 978-617-12-8334-3

ISBN 978-0-06-212938-3 (англ.)

Журналістка Рейчел Чайлдс-Делакруа, інтелігентна тендітна жінка, стріляє у свого чоловіка Браяна. Мотив? Їй зірвало дах від правди, що стала громом серед ясного неба. Але смертю чоловіка все не закінчилося. До Рейчел навідуються небезпечні та впливові люди. Вони шукають Браяна, щоб забрати в нього якийсь ключ. І якщо Рейчел дороге власне життя, вона мусить знайти ключ першою. А він пішов на дно разом із трупом Браяна. Однак найбільшим шоком є те, що тіло чоловіка... зникло.

УДК 821.111(73)

Перекладено за виданням: Lehane D. *Since We Fell* : A Novel / Dennis Lehane. — New York : Ecco, 2017. — 432 p.

Переклад з англійської *Марії Пухлій*

Обережно! Ненормативна лексика!

Дизайнер обкладинки *Владлен Трубчанінов*

*Пам'яті Девіда Вікгема,
принца Провіденса
та справді крутого хлопця*

When you just give love and never get love you'd better let love depart I know it's so, and yet I know I can't get you out of my heart.

Бадді Джонсон. Since I fell for you[1]

Я виступаю в масці.

Рене Декарт

Пролог

Після «Сходів»

Одного травневого вівторка Рейчел на тридцять п'ятому році життя застрелила свого чоловіка. Він незграбно позадкував із чудернацькою впевненістю на обличчі, ніби в глибині душі завжди знав, що вона так вчинить.

А ще він видавався здивованим. Вона гадала, що теж видається здивованою.

Її мати не здивувалася б.

Її мати, яка так і не вийшла заміж, написала знамениту книжку про те, як зберегти шлюб. Її розділи було названо на честь стадій, які докторка наук Елізабет Чайлдс визначала в кожних стосунках, що починалися зі взаємного потягу. Книжка мала назву «Сходи» та стала такою успішною, що її матір умовили (вона казала «змусили») написати два продовження: «Піднятися сходами знов» і «Сходинки: збірник вправ», кожне з яких продавалося гірше за попередню книжку.

Потай її мати вважала всі три книжки «емоційно незрілим шарлатанством», але все-таки плекала тужливу ніжність до «Сходів», бо, пишучи їх, не усвідомлювала, як мало знає насправді. Вона сказала це Рейчел, коли Рейчел було десять. Того ж літа, напившись коктейлів по обіді, вона сказала доньці: «Чоловік — це історії, які він про себе розповідає, і здебільшого ці історії брехливі. Ніколи не придивляйся надто пильно. Якщо ти викриєш його брехню, це принизить вас обох. Найкраще просто терпіти ці бздури».

Тоді мати поцілувала Рейчел у маківку. Погладила по щоці. Сказала їй, що вона в безпеці.

Коли було опубліковано «Сходи», Рейчел було сім. Вона пам'ятала нескінченні телефонні дзвінки, круговерть подорожей, відродження матеріної залежності від куріння й відчайдушні, витончені чари, що її накрили. Вона пам'ятала, як відчувала, що її мати, яка ніколи не була щасливою, із досягненням успіху стала ще сердитішою, та висловити

цього відчуття Рейчел практично не могла. Багато років по тому вона запідозрить, що слава та гроші просто позбавили матір можливості виправдовувати своє невдоволення. Її мати, яка геніально аналізувала проблеми чужих людей, ніколи не здогадувалась, як поставити діагноз самій собі. Тож вона все життя шукала розв'язків проблем, які народжувалися, зростали, жили та вмирили в межах її власних кісток. У сім років, та й навіть у сімнадцять, Рейчел, звичайно, нічого про це не знала. Вона знала одне: її мати — нещасна жінка, отже, вона сама — нещасна дитина.

Свого чоловіка Рейчел застрелила в човні в Бостонській бухті. Її чоловік тримався на ногах зовсім недовго (сім секунд? десять?), а тоді перекинувся через корму та впав у воду.

Але в ці останні секунди в його очах відобразилася ціла низка емоцій.

Відчай. Жаль до себе. Жах. Забуття — таке потужне, що воно омолодило його на тридцять років і обернуло на десятирічного хлопчика в неї на очах.

Звичайно ж, гнів. Обурення.

Раптова й несамоविта рішучість — ніби він буде в нормі, з ним усе буде гаразд, він прорветься, хоча з його серця на долоню, яку він склав ківшиком під серцем, летіть кров. Він же як-не-як сильний, створив усе цінне у своєму житті самою лише силою волі і здатен силою волі вирватися з цього.

А тоді до нього почало доходити: ні, він не здатен.

Коли він подивився просто на неї, заявило про себе та притлумило всі інші емоції найбільш незбагненне з почуттів.

Любов.

Це було неможливо.

І все ж...

Її не можна було сплутати ні з чим. Несамовиту, безпорадну, чисту. Вона розквітала й розбризувалася разом із кров'ю на його сорочці.

Він самими губами вимовив, як часто вимовляв, звертаючись до неї з іншого кінця велелюдного приміщення: «Я. Тебе. Кохаю».

А тоді впав із човна та зник під темною водою.

Якби хтось запитав її за два дні до того, чи кохає вона свого чоловіка, вона сказала б: «Так».

Власне, якби хтось поставив їй те саме запитання, коли вона тиснула на спусковий гачок, вона б теж сказала: «Так».

Її мати написала про це один розділ — Розділ 13, «Неузгодженість».

А може, тут більше підходив наступний розділ — «Смерть старого сюжету»?

Рейчел точно не знала. Інколи вона їх плутала.

Рейчел у дзеркалі

1979—2010

1

Сімдесят троє Джеймсів

Рейчел народилася в долині Піонерів на заході Массачусетсу. Ця долина була відома як регіон П'яти коледжів: Амгерсту, Гемпширу, Маунт-Голіоку, Сміту та Массачусетського університету, — і там працювали дві тисячі викладачів, які навчали двадцять п'ять тисяч студентів. Рейчел виросла у світі кав'ярень, мініготелів, просторих общинних земель і дощатих будинків із верандами по всьому периметру й затхлими горищами. Восени щедро падало листя, захаращуючи вулиці, сиплючись на тротуари й забиваючи прогалини в огорожах. Узимку сніг інколи огортав долину такою глибокою тишею, що вона сама по собі ставала звуком. У липні та серпні листоноша їздив на велосипеді зі дзвоником на кермі, а ще приїздили туристи, яких цікавили літній театр і полювання на антикваріат.

Її батька звали Джеймс. Більше вона не знала про нього майже нічого. Їй пригадувалося, що волосся він мав хвилясте й темне, а всміхався несподівано й невпевнено. Він щонайменше двічі водив її на майданчик із темно-зеленою гіркою, над яким так низько нависали беркширські хмари, що йому доводилося стирати з гойдалки осілу на ній вологу, перш ніж садовити туди доньку. Під час однієї з цих поїздок він розсмішив її, та як, вона згадати не могла.

Джеймс працював викладачем в одному з коледжів. Вона гадки не мала, у якому та ким він був: ад'юнктом, асистент-професором чи доцентом на шляху до безстрокового контракту. Вона навіть не знала,

чи викладав він у котромусь із П'яти коледжів. Він міг працювати в Беркширі чи Спрінгфілдському технічному муніципальному коледжі, Грінфілдському муніципальному коледжі чи Вестфілдському державному університеті або ж у будь-якому з десятка інших вишів і дворічних коледжів регіону.

Її мати, коли Джеймс їх покинув, викладала в Маунт-Голіоку. Рейчел тоді було майже три роки, і вона ніколи не могла сказати напевне, бачила вона на власні очі, як її батько того дня вийшов із дому, чи просто уявляла це, щоб залікувати рану, якої завдало його зникнення. Вона чула, як із-за стіни маленького будиночка на Вестбрук-роуд, що його вони винаймали того року, долинав голос її матері: «Чуєш? Вийдеш за ті двері — і я тебе викреслю». Невдовзі після того по сходах іззаду загупала важка валіза, а тоді різко зачинилася скриня. У невеличкій автівці з хрипом і свистом ожив холодний мотор, тоді по зимовому листі й замерзлому болоті захрускотіли шини, а далі... тиша.

Можливо, її матері не вірилося, що він справді піде. Можливо, коли він пішов, вона запевнила себе, що він повернеться. Коли ж він не повернувся, її розпука перетворилася на ненависть, а її ненависть стала бездонною.

— Він пішов, — сказала вона, коли Рейчел років у п'ять почала докучати їй запитаннями про те, де він. — Він не хоче мати з нами нічого спільного. І це не страшно, сонечку, бо він не конче має нас визначати. — Вона стала на коліна перед Рейчел і заправила їй за вухо волосинку, що вибилася із зачіски. — І віднині не говорімо більше про нього. Згода?

Та Рейчел, звичайно, говорила й питала про нього. Спершу це дратувало її матір: у її очах відображався несамовитий, панічний жах, від якого в неї роздувалися ніздрі. Та врешті на зміну цьому панічному жаху прийшла дивна, малесенька усмішка. Така малесенька, що її й усмішкою важко було назвати: у неї просто злегка підіймався правий бік вуст, і це чомусь видавалося самовдоволенням, гірким і водночас переможним.

Лише багато років по тому Рейчел зрозуміє: ця усмішка з'явилася тоді, коли її мати вирішила (свідомо чи несвідомо, вона так і не дізнається) зробити особу її батька головним полем бою у війні, що задавала тон усій юності Рейчел.

Мати обіцяла Рейчел назвати Джеймсове прізвище того дня, коли їй виповниться шістнадцять, за умови що дівчина продемонструє зрілість, яка вказуватиме на її здатність це витримати. Та того літа, перед самим своїм шістнадцятиріччям, Рейчел заарештували у краденій автівці разом із Джеродом Маршаллом, з яким вона пообіцяла матері більше не зустрічатися. Наступною призначеною датою став її випуск зі старшої школи, та їй пощастило, що вона взагалі змогла випуститися, вскочивши того року в халепу через екстазі на напівофіційній шкільній вечірці. От як вона піде до коледжу — спершу до муніципального, щоб підвищити оцінки, а тоді до «справжнього», — сказала її мати, тоді вона, може, і скаже.

Вони постійно через це сперечалися. Рейчел волала, ламала речі, а усмішка її матері невпинно холонула й меншала. Мати не раз питала Рейчел: «Нащо?»

«Нащо тобі це знати? Нащо тобі зустрічатися з незнайомцем, який ніколи не вкладався у твоє життя чи твою фінансову безпеку? Може, перш ніж піти у світ шукати людину, яка не може відповісти на жодне запитання та принести тобі спокій, варто подумати, що в тобі самій є такого, що робить тебе такою нещасною?»

«Таж він — мій батько!» — не раз кричала Рейчел.

«Він — не твій батько, — казала її мати елебно-співчутливим тоном. — Він — мій донор сперми».

Так вона висловилася наприкінці однієї з найжахливіших їхніх сварок, Чорнобильської катастрофи у світі суперечок між матерями й доньками. Рейчел, здавшись, сповзла по стіні вітальні й прошепотіла: «Ти мене вбиваєш».

«Я тебе захищаю», — сказала її мати.

Рейчел підвела погляд і з жахом зрозуміла, що її мати в це вірить. А ще, що було значно гірше, визначає себе через це переконання.

Коли Рейчел навчалася на третьому курсі в Бостоні й сиділа на «Вступі до британського літературознавства від 1550 року», її мати поїхала на червоне світло в Нортгемптоні і в бік її «сааба» врізалась автоцистерна, що їхала на максимальній дозволеній швидкості. Спершу були побоювання, що в ході цієї аварії було пробито корпус автоцистерни, та цього, як виявилось, не сталося. Отож вогнеборцям і рятувальникам, які приїхали аж із Піттсфілда, стало легше на душі: автоцистерну щойно наповнили по вінця, а те перехрестя було

розташоване в густозаселеному районі неподалік будинку для людей похилого віку і підготовчої школи на цокольному поверсі.

Водій автоцистерни відбувся легким шоком і розривом зв'язки у правому коліні. Елізабет Чайлдс, славетна колись письменниця, померла відразу після зіткнення. Хоча її слава по всій країні вже давно згасла, та на місцевому рівні її зоря досі яскраво горіла. І «Беркшир ігл», і «Дейлі Гемпшир газетт» розмістили її некролог на другій шпальті першої сторінки, а на похорон прийшло чимало людей, проте на поминальному обіді в її будинку опісля відвідувачів уже було не так багато. Більшу частину заготовленої для гостини їжі Рейчел зрештою пожертвувала місцевому притулку для безхатків. Вона поспілкувалася з кількома материними друзями — здебільшого жінками та одним чоловіком, Джайлзом Еллісоном, який викладав політологію в Амгерсті та, як уже давно підозрювала Рейчел, часом був коханцем її матері. Вона здогадувалася, що її припущення правильне, із того, як жінки приділяли Джайлзові особливу увагу та як мало він говорив. Він, зазвичай говіркий, знов і знов розмикав губи, неначе бажаючи заговорити, але тоді передумував. Він оглядав будинок так, неначе впивався ним, неначе його опорядження було йому знайоме й колись його втішало. Неначе воно було всім, що залишилося від Елізабет, а він осмислював те, що більше ніколи не побачить ні цього опорядження, ні її. Він стояв дощової квітневої днини на тлі вікна зали, що виходило на Олд-Мілл-лейн, і Рейчел відчула, як їй стає страшенно шкода Джайлза Еллісона, який раптом постарів, наблизившись до пенсії і нікчемності. Він сподівався, що пройде цю ініціацію разом з ущипливою левицею, та тепер проходить її сам. Сумнівно, що він знайде таку ж розумну й запальну партнерку, як Елізабет Чайлдс.

Вона ж відзначалася своєю нав'язливою, в'їдливою осяйністю. Вона не входила до приміщень, а влітала. Не зверталася до друзів і колег, а збирала їх навколо себе. Вона ніколи не дримала, рідко здавалася втомленою, і ніхто не міг пригадати, щоб вона бодай раз хворіла. Коли Елізабет Чайлдс виходила з приміщення, це відчували навіть ті, хто приходив після того. Коли Елізабет Чайлдс покинула світ, це сприймалося так само.

Рейчел із подивом усвідомила, яка неготова вона була до втрати матері. Її мати була багато ким, і здебільшого донька не вважала це

чимось добрим, але вона завжди була однозначно *присутня*. А тепер вона однозначно — і просто жахливо — зникла.

Та все ж давнє запитання нікуди не поділось. А зі смертю матері Рейчел позбулася можливості легко дізнатися відповідь на нього. Може, Елізабет і не бажала надавати цю відповідь, але вона, поза сумнівом, її знала. Тепер її, можливо, не знав ніхто.

Хай як добре Джайлз, її друзі, агент, видавець і редактор знали Елізабет Чайлдс (а всі вони, схоже, знали її в іпостасі, що мала невеликі, проте вкрай важливі відмінності від тієї жінки, яку знала Рейчел), ніхто з них не знав її довше, ніж Рейчел жила на світі.

— Якби ж то я знала щось про Джеймса, — сказала якимось, звертаючись до Рейчел, Енн Марі Мак-Каррон, найдавніша подруга Елізабет у цій місцевості, коли вони достатньо напилися, щоб Рейчел порушила тему свого батька, — та вперше пішла кудись із твоєю матір'ю вже за кілька місяців після того, як вони порвали. Пам'ятаю, що він викладав у Коннектикуті.

— У Коннектикуті?

Вони сиділи на заскленій веранді позаду будинку за якихось двадцять дві милі строго на північ від кордону штату Коннектикут, а Рейчел чомусь іще ніколи не спадало на думку, що її батько цілком міг викладати не в котромусь із П'яти коледжів чи п'ятнадцяти інших коледжів із масачусетського боку Беркширів, а всього за пів години дороги на південь, у Коннектикуті.

— У Гартфордському університеті? — спитала вона в Енн Марі.

Енн Марі одночасно скривила губи й наморщила носа.

— Не знаю. Може, й так. — Обняла її однією рукою. — Шкода, що я нічим не можу допомогти. І хотіла б, щоб ти махнула на це рукою.

— Чому? — мовила Рейчел (це вічне «чому?», як вона подумки називала це запитання). — Він що, був аж такий жахливий?

— Я ніколи не чула, що він жахливий, — відповіла Енн Марі трохи шепеляво та з сумною міною. Визирнувши крізь ширму на туман кольору каменю серед сірих пагорбів, вона заговорила з непохитною категоричністю. — Сонечку, я тільки чула, що він пішов далі.

У заповіті мати відписала все їй. Вийшло менше, ніж Рейчел сподівалася б, але більше, ніж вона потребувала у двадцять один рік. Живучи ощадливо та розважливо вкладаючи гроші, вона цілком могла прожити на свою спадщину десять років.

У замкненій шухляді в матириному кабінеті вона знайшла два її випускні альбоми — зі старшої школи Норт-Адамс і зі Сміт-коледжу. Магістерський і докторський ступінь вона здобула в університеті Джонса Гопкінса («Господи, у двадцять дев'ять років», — усвідомила Рейчел), та про це свідчили лише дипломи, що висіли в рамках на стіні біля каміна. Вона тричі переглянула ті альбоми, щоразу змушуючи себе гортати із черепашачою швидкістю. Загалом вона знайшла чотири знімки матері: два офіційні, два в компанії. В альбомі Сміт-коледжу Рейчел не знайшла жодного студента на ім'я Джеймс, бо то був виш тільки для дівчат, зате відшукала двох викладачів — щоправда, жоден із них не мав потрібного віку та чорного волосся. В альбомі старшої школи Норт-Адамс вона знайшла шістьох хлопців на ім'я Джеймс, і бути ним могли двоє з них: Джеймс Мак-Гвайр і Джеймс Квінлан. Просидівши пів години за комп'ютером у бібліотеці Саут-Гадлі, вона пересвідчилася в тому, що Джеймса Мак-Гвайра з Норт-Адамса ще в студентські роки паралізувало після нещасного випадку під час рафтингу, а Джеймс Квінлан вивчав управління бізнесом у Вейк-Форестському університеті й рідко виїздив за межі Північної Кароліни, де створив успішну мережу магазинів тикових меблів.

Улітку перед продажем будинку Рейчел завітала до «Беркшир Сек'юріті Ессошіейтс» і зустрілася з Браяном Делакура, приватним детективом. Він був усього на кілька років старший за неї і тримався з витонченою легкістю бігуна підтюпцем. Зустрілися вони в його офісі на другому поверсі у промисловому парку в Чикопі. То був не кабінет, а справжня коробка для взуття: тільки Браян, письмовий стіл, два комп'ютери та ряд картотечних шафок. Коли Рейчел спитала, де згадані в назві фірми «партнери»[2], Браян пояснив, що той партнер — він. Головна контора була розташована у Вустері. Його контору-супутник створено за франшизою, і він лише починає працювати. Браян запропонував їй звернутися до більш досвідченого детектива, та дівчині дуже не хотілося лізти назад у машину й перти аж до Вустера, тож вона ризикнула й розповіла, чому прийшла. Браян поставив кілька запитань, пишучи у жовтому блокноті й зазираючи їй у вічі досить часто, щоб вона помітила в його погляді просту ніжність, яка здавалася надто зрілою як на його роки. Детектив видався їй серйозним і досить новим обличчям у цій сфері, щоб досі залишатися чесним, а два дні по тому він підтвердив цю думку, порадивши їй не наймати ні його, ні,

якщо вже на те пішло, когось іншого. Браян сказав Рейчел, що може взяти її справу в роботу та, імовірно, взяти з неї гроші щонайменше за сорок годин роботи, а тоді повернутися з тією самою думкою, яку висловить тепер.

— У вас недостатньо інформації, щоб відшукати цього хлопця.

— Тому я вас і наймаю.

Він посунувся в кріслі.

— Я трохи пошукав після нашої першої зустрічі. Нічого серйозного, грошей я за таке з вас не візьму...

— Я заплачу.

— ...але цього досить. У нас могли б бути шанси відстежити хлопця, який двадцять років тому викладав у одному з понад двадцяти вищих навчальних закладів Массачусетсу чи Коннектикуту, якби він звався Тревор чи, трясця, навіть Закарі. Проте я, міс Чайлдс, провів для вас швидкий комп'ютерний аналіз, і за останні двадцять років у двадцяти семи закладах, які я визначив як імовірних кандидатів, було сімдесят троє, — помітивши її шок, він кивнув, — ад'юнктив, тимчасових викладачів, асистент-професорів, доцентів і професорів на ім'я Джеймс. Хтось протримався один семестр, хтось менше, а хтось пішов іншим шляхом і дістав постійну роботу.

— Можете знайти послужні списки, фотографії з особових справ?

— Для деяких — звичайно, можливо для половини. Але якщо його не буде серед тієї половини — та й як ви взагалі його розпізнали б? — то нам довелося б відстежити інших тридцятьох п'яťох Джеймсів, які, якщо про це можна судити з демографічних тенденцій у нашій країні, розкидані по всіх п'ятдесяти штатах, і знайти спосіб дістати їхні фотографії двадцятирічної давності. Тоді я взяв би з вас гроші не за сорок годин роботи, а за чотириста. І все одно не було б гарантії, що ми знайдемо цього хлопця.

Рейчел розглянула свої відчуття — тривогу, лють, безпорадність, — відчула ще сильнішу лють, а тоді нарешті впертий гнів: цей гад не хоче виконувати свою роботу. Чудово, вона знайде того, хто її виконає.

Браян прочитав це в її очах і помітив, як вона підтягнула до себе сумочку.

— Якщо ви підете до когось іншого, то цей хтось, побачивши вас, молоду жінку, яка нещодавно успадкувала трохи грошей, витягне з вас ці гроші, та все одно нічого не знайде. І ця крадіжка, а, на мою думку,

це крадіжка, буде цілком законною. Тоді ви зостанетеся бідною і без батька.

Він нахилився вперед і тихо спитав:

— Де ви народилися?

Вона нахилила голову в бік вікна на південь.

— У Спрінгфілді.

— Документи з лікарні є?

Вона кивнула.

— У графі «батько» зазначено «невідомий».

— Але ж вони, Елізабет і Джеймс, тоді були разом.

І знову кивок.

— Одного разу, будучи напідпитку, вона розповіла мені, що того вечора, коли в неї почалися пологи, вони сварились і він поїхав із міста. Вона народила мене й зозла відмовилася зазначати його в документах, бо його не було поруч.

Вони сиділи й мовчали, аж поки вона не сказала:

— То ви не візьметесь за мою справу?

Браян Делакруа похитав головою.

— Відпустіть його.

Вона підвелася з дрожем у руках і подякувала за приділений час.

Рейчел відшукала фотографії в усьому будинку: на тумбочці в материній спальні, у коробці на горищі, у шухляді в материному кабінеті. Щонайменше на вісімдесяти п'яти відсотках із них було зображено її з матір'ю. Рейчел вражало те, як на них у материних очах ясна любов до неї — щоправда, як і слід було очікувати, навіть на знімках материна любов видавалася непростю, наче вона саме переосмислювала це почуття. На решті п'ятнадцяти відсотках знімків було зображено її друзів і колег з академічного середовища та книговидання. Знімки було головню зроблено на святкових коктейльних вечірках і пікніках на початку літа, а два з них — у барі, за участю людей, яких Рейчел не впізнавала та які явно були науковцями й викладачами.

Чоловіка з темним хвилястим волоссям і невпевненою усмішкою не було на жодному фото.

Продавши будинок, Рейчел знайшла материні щоденники. На той час вона вже закінчила Емерсон-коледж і збиралася поїхати з

Массачусетсу, щоби вступити до магістратури у Нью-Йорку. Зі старим вікторіанським будинком у Саут-Гадлі, де вони з матір'ю жили, відколи Рейчел пішла до третього класу, було пов'язано мало добрих спогадів, а ще завжди здавалося, ніби в ньому живуть привиди. («Але це привиди викладачів, — казала її мати, коли з віддаленого кінця коридору долинали неоясненне рипіння чи на горищі щось гупало. — Мабуть, читають собі Чосера й попивають трав'яний чай».)

Щоденники лежали не на горищі. Вони лежали у скрині в підвалі, під недбало запакованими іноземними виданнями «Сходів». То були розліновані зошити із записами, безладність яких дорівнювала організованості її матері у повсякденному житті. Половина з них не мала дат; також її мати могла не писати по кілька місяців, а якість навіть не писала цілий рік. Найчастіше вона писала про страх. До «Сходів» цей страх був пов'язаний із фінансами: роботою викладачки психології вона ніколи не зароблятиме достатньо, щоб погасити свої кредити на навчання, уже не кажучи про те, щоб послати доньку до годящої приватної школи, а потім — до годящого вишу. Після того як її книжка опинилась у списках національних бестселерів, вона боялася, що більше ніколи не напише гідного тексту. Також вона боялася, що їй дорікнуть за ходіння в новому вбранні короля, за шахрайство, яке буде викрито, коли вона опублікується знову. Цей страх виявився пророчим.

Але здебільшого вона боялася за Рейчел. Рейчел побачила, як виросла на тих сторінках із галасливого, радісного, часом дратівного приводу для гордоців («Їй властива його жага до гри... У неї таке прекрасне й великодушне серце, що мені лячно думати, що з ним зробить світ...») у безнадійну бунтарку, яка руйнувала саму себе («Мене не так бентежить її самокатування, як нерозбірливість в особистому житті: на Бога, їй же лише тринадцять... Вона стрибає в темні води, а потім скаржить на глибину, але у стрибку звинувачує мене»).

П'ятнадцять сторінок по тому вона натрапила на таке: «Це ганебно, та я мушу визнати: я була незадовільною матір'ю. Ніколи не могла витерпіти недорозвиненості лобової частки мозку. Я забагато гарикаю, зачіпаю за живе тоді, коли маю бути взірцем терпіння. На жаль, вона виросла з безцеремонною редукаціоністкою. І без батька. І через це всередині неї з'явилася дірка».

За кілька сторінок її мати повернулася до цієї теми. «Боюся, вона змарнує життя, шукаючи, чим заповнити цю діру, шукаючи скороминутого, нікчемних дрібничок для душі, псевдонаукових методів терапії, самолікування. Вона вважає себе бунтівною і безжурною, та їй властива лиш одна із цих рис. Їй потрібно дуже багато».

Ще за кілька сторінок, у записі без дати, Елізабет Чайлдс зізналася: «Зараз вона лежить і не встає, хворіючи в чужому ліжку, і докучливіша, ніж зазвичай. Ізнову звучить нав'язливе запитання: “Хто він, мамо?” Вона здається дуже тендітною — крихкою, сльозливою та кволою. Їй, моїй безцінній Рейчел, властиві багато чудових рис, але вона не сильна. Якщо я скажу їй, хто такий Джеймс, вона його відшукає. Він розіб'є їй серце. А чому я маю давати йому таку владу? Нащо дозволяти йому тепер, коли минуло стільки часу, її кривдити? Витирати ноги об її прекрасне понівечене серце? Сьогодні я його бачила».

Рейчел, яка сиділа на передостанній сходинці перед підвалом, затамувала подих. Вона стиснула краї щоденника, і в неї перед очима все застрибало.

«Сьогодні я його бачила».

«Він мене так і не побачив. Я припаркувалася далі по вулиці. Він стояв на моріжку будинку, який знайшов після того, як нас покинув. А з ним були вони: нова дружина, нові діти. Він добряче полисів, розм'як вище паска й нижче підборіддя. Втішає це слабко. Він щасливий. Хай допоможе мені Господь. Він щасливий. І хіба це не найгірший кінець з усіх можливих? Я навіть не вірю у щастя — ні як ідеал, ні як реальний стан; це дитяча мета, — і все ж він щасливий. Він відчує, що ця донька, якої він ніколи не хотів, а після народження не хотів бачити ще сильніше, загрожує цьому щастю. Тому що вона нагадує йому про мене. Про те, як він мене зненавидів. І він її скривдить. Я була єдиною людиною в його житті, що відмовилася його обожнювати, і він нізащо не простить цього Рейчел. Він вирішить, що я казала їй про нього щось неприємне, а Джеймс, як ми всі знаємо, ніколи не вмів добре витримувати критику на свою адресу: він же такий безцінний і серйозний».

Рейчел була прикута до ліжка всього раз у житті — у першому класі старшої школи. Підхопила мононуклеоз перед самісінькими

різдвяними канікулами. Час виявився вдалим. За тринадцять днів вона встала з ліжка, а ще за п'ять — достатньо зміцніла, щоб повернутися до школи. Урешті-решт вона пропустила всього три дні занять.

Але саме в цей період її мати, вочевидь, побачила Джеймса. Тоді ж її мати була запрошеною професоркою у Весліанському університеті. Того року вона орендувала будинок у Міддлтауні, що в Коннектикуті, і саме там стояло «чуже ліжко», до якого була прикута Рейчел. Мати, як вона тепер згадувала з розгубленою гордістю, під час хвороби полишила її всього один раз, аби купити харчів і вина. Рейчел тоді саме почала дивитися «Красуню» з відеокасети і ще дивилась її, коли мати повернулася. Мати поміряла їй температуру й зауважила, що їй широка усмішка Джулії Робертс «генерально діє на нерви», а тоді занесла пакети з покупками на кухню, щоб їх розібрати.

Повернувшись до спальні з келихом вина в одній руці й мокрим рушничком для обличчя у другій, вона з тугою й надією поглянула на Рейчел і сказала: «Ми ж нормально впоралися, чи не так?»

Коли мати поклала рушничок їй на лоба, Рейчел підвела на неї погляд. «Звичайно», — сказала вона, бо тієї миті їй так здавалося.

Мати погладила її по щоці та глипнула на телевизор. Фільм закінчувався. Прекрасний принц, Річард Гір, прийшов із квітами рятувати свою принцесу-повію, Джулію. Він різко простягнув квіти, Джулія засміялась і просльозилась, а на задньому плані голосно залунала музика.

Мати промовила: «Ну годі ж уже всміхатись».

Отже, цей запис у щоденнику було зроблено у грудні 1992 року. Чи на початку січня 1993 року. Вісім років по тому, сидячи на сходах до підвалу, Рейчел усвідомила, що її батько тоді жив у радіусі тридцяти миль від Міддлтауна. Точно не більше. Її мати менш ніж за дві години побувала на вулиці, на якій він жив, уздріла його з родиною, а тоді взяла харчів і зайшла по вино до магазину алкогольних напоїв. Отже, Джеймс викладав десь поблизу, найімовірніше в Гартфордському університеті.

«Якщо він на той час іще викладав», — зауважив Браян Делакура, коли вона йому зателефонувала.

«Так».

Але Браян погодився, що тепер має достатньо зачіпок, щоб узятися за її справу, взяти з неї гроші та все одно спокійно дивитися на себе

вранці у дзеркалі. Тож наприкінці літа 2001 року Браян Делакура та фірма «Беркшир Сек'юріті Ессошіейтс» почали розслідування, покликане встановити особу її батька.

І вони не знайшли нічого.

Того року на півночі Коннектикуту не викладала у вишах жодна людина на ім'я Джеймс, про яку вже не було б відомо чимало. Один мав біляве волосся, другий був афроамериканцем, а третьому було двадцять сім років.

Рейчел ізнову сказали відпустити це.

— Я забираюся звідси, — сказав Браян.

— Із Чикопі?

— Із цієї сфери. Тож так, із Чикопі теж, але просто не хочу бути приватним детективом. Надто вже це похмуро, розумієте? Здається, я тільки те й роблю, що когось розчаровую, навіть знаходячи людям те, за що вони мені заплатили. Вибачте, що не зміг вам допомогти, Рейчел.

Від цих слів у ній щось спорожніло. Ще один відхід. Ще одна людина в її житті, хай яка незначна, піде, незалежно від того, хоче вона цього чи ні. Вона не мала тут права голосу.

— Що будете робити? — спитала вона.

— Мабуть, поїду назад до Канади.

Його голос звучав упевнено, неначе він опинився в місці, у якому збирався опинитися все життя.

— Ви канадець?

Браян стиха хихотнув.

— Звісно.

— Що там у вас?

— Сімейний бізнес із лісозаготівлі. А як ваші справи?

— В аспірантурі все чудово. А в Нью-Йорку зараз, — сказала вона, — не зовсім.

Надворі був кінець вересня 2001 року; від падіння веж минуло менше трьох тижнів.

— Звичайно, — серйозно промовив він. — Звичайно. Сподіваюсь, у вас усе налагодиться. Усіляких вам гараздів, Рейчел.

Вона здивувалася тому, як душевно звучить її ім'я в його вустах. Вона уявила його очі, ніжність у них і з легким роздратуванням

усвідомила, що була до нього небайдужа й не змогла цього визнати, коли це могло мати якесь значення.

— Канада, так? — перепитала вона.

Його характерний тихий смішок.

— Канада.

Вони попрощались.

У квартирі на цокольному поверсі будинку на Вейверлі-плейс у Грінвіч-Вілледж, звідки легко було ходити пішки на більшість пар у Нью-Йоркському університеті, вона сиділа посеред сажі й попелу, що заповнили нижній Мангеттен у перший місяць після 11 вересня. У день теракту підвіконня в її квартирі вкрилися густим, схожим на вовну пилом, пилом із волосся, крихт кістки та клітин, що збирався, наче легенький сніжок. У повітрі пахло горілим. По обіді вона прогулялася без цілі та зрештою пройшла повз реанімацію лікарні святого Вінсента, де стояли вишикувані каталки для пацієнтів, які так і не надійшли. У наступні дні на стінах і огорожах лікарні почали з'являтися фотографії, найчастіше — із простим посланням: «Ви бачили цю людину?»

Ні, не бачила. Ті люди зникли.

Її оточували втрати, що значно перевершували будь-які втрати в її власному житті. Вона зусібіч бачила скорботу, молитви, що залишалися без відповідей, і хаос у самісіньких основах, який набував стількох подоб — сексуальної, емоційної, психологічної, моральної, — що швидко перетворився на спільний досвід, який об'єднував усіх.

«Ми всі загубились», — усвідомила Рейчел і заповзялася по змозі перев'язати рану самій собі й більше ніколи її не колупати.

Тієї осені вона натрапила в одному з материних щоденників на два речення, які наступні кілька тижнів щовечора повторювала про себе перед сном.

«Джеймс, — писала її мати, — ніколи не був призначений для нас».

«А ми ніколи не були призначені для нього».

Блискавка

Перша в житті панічна атака спіткала Рейчел восени 2001 року, відразу після Дня подяки. Ідучи вздовж Крістофер-стріт, вона проминула жінку, свою ровесницю, що сиділа на чавунному ґанку під арковим входом до житлового кооперативу. Жінка ридала, затуливши лице руками, що в тодішньому Нью-Йорку не було дивовижею. Люди ридали в парках, убиральнях і потягах метро на лінії А; хтось тихо, а хтось — завзято й голосно. Це було повсюди. Проте все одно треба було питати, все одно треба було перевіряти.

— Ви в нормі? — Рейчел потягнулася до жінки, щоб її торкнутися.

Жінка відсахнулася.

— Що ви робите?

— Перевіряю, чи в нормі ви.

— У мене все гаразд. — Обличчя в жінки було сухе. Вона курила цигарку, якої Рейчел досі не помічала. — А ви в нормі?

— Атож, — відказала Рейчел. — Я просто...

Жінка простягнула їй кілька носовичків.

— Та нічого. Дайте собі волю.

Обличчя в жінки було сухе, а очі не червоніли. Вона не затуляла обличчя. Вона курила цигарку.

Рейчел узяла носовички. Промокнула обличчя, намацала потік на ньому, намацала сльози в себе під носом, що скрапували з її щелепи й підборіддя.

— Та нічого, — повторила жінка.

Дивилася вона на Рейчел так, наче то було не нічого, аж ніяк не нічого. Вона глянула на Рейчел, а тоді — поза Рейчел, неначе сподіваючись, що її врятують.

Рейчел кілька разів промимрила «дякую» й пошкандибала геть. Дісталася рогу Крістофер-стріт і Вігокен-стріт. На світлофорі простоював червоний фургон. Його водій витріщився блідими очима

на Рейчел. Усміхнувся їй жовтими від нікотину зубами. Тепер із неї лилися не лише сльози, а й піт. Горло в неї зімкнулося. Вона знала, що задихається, хоча того ранку нічого не їла. Вона не може дихати. Дихати, блін, не може! Горло не розмикається. І уста теж. Треба розкрити рота.

Водій вийшов із фургона. Підійшов до неї, світлоокий, із блідим хижим обличчям, коротко постриженим рудим волоссям, а коли він дістався її...

Він був чорношкірий. І трохи огрядний. Зуби мав не жовті, а білі, як копіювальний папір. Він став біля неї на коліна (коли вона встигла сісти на тротуар?) зі страхом у великих карих очах.

— Вам недобре? Міс, може, мені комусь зателефонувати? Встати можете? Отак, отак. Візьміть мене за руку.

Вона взяла його за руку, і він зіп'яв її на ноги на розі Крістофер-стріт і Вігокен-стріт. А ранок уже минув. Сонце опускалося. Гудзонова затока набула світло-бурштинового кольору.

Круглий добряк обняв її, пригорнувши до себе, і вона заридала йому в плече. Ридючи, вона витягнула з нього обіцянку залишитися з нею, ніколи її не кидати.

— Скажіть, як вас звати, — попрохала вона. — Скажіть, як вас звати.

Його звали Кеннет Вотермен, і Рейчел, звісно, більше його не бачила. Він відвіз її назад до квартири на своєму червоному фургоні — не тому великому цільнометалевому фургоні із запахом колісної мазі та брудної білизни, який вона уявляла, а мінівені з дитячими кріслами в середньому ряду та крихтами піци на килимках на підлозі. Кеннет Вотермен був одружений, мав трьох дітей і мешкав у Фреш-Медовс, що у Квінсі. Він виготовляв шафи. Завізши її додому, запропонував зателефонувати комусь від її імені, та вона запевнила його, що тепер у нормі, тепер у неї все гаразд, — просто це місто часом впливає так на людину, розумієте?

Він змірив її довгим стривоженим поглядом, але за ними вже збиралися машини й надворі сутеніло. Заволав один клаксон. Потім другий. Кеннет вручив їй візитівку («Шафи від Кенні») та сказав, щоб вона телефонувала йому коли схоче. Вона подякувала й вийшла з

мінівена. Коли він поїхав геть, до неї дійшло, що фургон був навіть не червоний, а бронзовий.

Наступний семестр у Нью-Йоркському університеті Рейчел провела в академвідпустці. Виходила з квартири хіба що до свого мозкоправа у районі Трайбека. Мозкоправ звався Константайн Пропкоп і розповів про своє особисте життя лиш одне: що рідні та друзі воліють звати його Конні. Конні намагався переконати її, що національна трагедія, якою вона прагнула присоромити себе достатньо, щоб перестати усвідомлювати глибину власної травми, завдає їй серйозної шкоди.

— У моєму житті немає нічого трагічного, — сказала Рейчел. — Чи бувало воно часом сумним? Звісно. А в кого було інакше? Та про мене добре дбали, мене добре годували, і я виросла в гарному будинку. Ну просто нещасна я, еге ж?

Конні поглянув на неї з протилежного кінця маленького кабінету.

— Мати позбавила вас одного з найосновніших прав — права на батька. Вона влаштувала вам емоційну тиранію, щоб утримати вас біля себе.

— Вона мене захищала.

— Від чого?

— Гаразд, — виправилася Рейчел, — вона *вважала*, що захищає мене від мене самої, від того, як я можу розпорядитися такими знаннями.

— Причина справді в цьому?

— А в чому ж іще?

Рейчел раптом захотілося викинутися з вікна позаду Конні.

— Якщо хтось має те, чого ви не просто хочете, а по-справжньому *потребуєте*, чого ви ніколи не зробите із цією людиною?

— Не кажіть «зненавидите її», бо я доста її ненавиділа.

— Покинете її, — сказав він. — Ви ніколи не покинете цієї людини.

— Моя мати була найсамостійнішою людиною, яку я будь-коли зустрічала.

— Вона могла видаватися такою, допоки ви за неї трималися. Та що сталося, коли ви зникли? Коли вона відчула, як ви віддаляєтеся?

Вона знала, на що він натякає. Вона ж як-не-як була донькою психологині.

— Ідіть у сраку, Конні. Не хиліть до цього.

— До чого?

— То був нещасний випадок.

— Із жінкою, яку ви називали гіпернапруженою, вкрай свідомою, суперкомпетентною? У чиєму організмі в день смерті не було ні наркотиків, ні алкоголю? І ця жінка їде повз знак «зупинка» сухою дорогою серед білого дня?

— Отже, я вбила свою матір.

— Я натякаю на геть протилежне.

Рейчел узяла пальто й сумочку.

— Моя мати ніколи не практикувала, бо не хотіла асоціюватися з такими недолугими пройдисвітами, як ви.

Вона позирнула на дипломи в нього на стіні.

— Ратгерс[3], — пирхнула Рейчел і вийшла.

Її наступна мозкоправка, Тесс Портер, мала м'якішу вдачу, а шлях до її кабінету був набагато коротший. Вона сказала Рейчел, що вони докопаються до правди про її стосунки з матір'ю в темпі, зручному для самої Рейчел, а не для її лікарки. Із Тесс Рейчел почувалася в безпеці. Із Конні вона завжди почувалася так, наче він приготувався до удару, і тому, своєю чергою, була завжди готова відбити удар.

— Як думаєте, що ви йому сказали б, якби знайшли його? — спитала Тесс якось по обіді.

— Не знаю.

— Ви боїтеся?

— Так, так.

— Його?

— Що? Ні. — Вона замислилася. — Ні. Не його. Самої ситуації. Ну, тобто з чого починати? «Здоров, тату. Де тебе лихий носив усе моє життя?»

Тесс захихотіла, та потім сказала:

— Ви завагалися. Коли я спитала, чи боїтеся ви його.

— Справді? — Рейчел на мить звела очі до стелі. — Ну, власне, часом мати могла суперечити самій собі, говорячи про нього.

— Як?

— Здебільшого вона описувала його зжіночено. «Нещасний милий Джеймс», — казала вона. Або ж: «Любий чутливий Джеймс». Часто заковувала очі. Вона була надто прогресивна на позір, щоб визнати, що він недостатньо мужній для неї. Пам'ятаю, як вона кілька разів сказала: «Рейчел, у тебе батьків кепський характер». А я собі думаю: «Сучко, у мене *материн* кепський характер». — Рейчел знову звела очі до стелі. — «Пошукай себе в його очах».

— Що це означає? — Тесс нахилилася вперед, не встаючи з крісла.

— Це вона таке мені сказала кілька разів. «Пошукай себе в його очах. І скажи мені, що знайдеш».

— А в якому контексті це було?

— У контексті алкоголю.

Тесс натягнуто всміхнулася.

— То що вона, на вашу думку, мала на увазі?

— Обидва рази вона на мене злилася. Це я точно пам'ятаю. Я завжди вважала, ніби це означає, що він... Якби він колись мене побачив, то...

Вона похитала головою.

— Що? — тихо спитала Тесс. — Якби він колись вас побачив, то що?

Вона опанувала себе лише за хвилину.

— Він би відчув розчарування.

— Розчарування?

Рейчел на мить зазирнула їй у вічі.

— Огиду.

За вікном вулиці потемніли, неначе сонце затулило щось величезне й потойбічне, кинувши свою тінь на все місто. Дощ полився раптово. Грім прогримів, як шини важких вантажівок по старому мосту. Десь далеко спалахнула блискавка.

— Чому ви всміхаєтеся? — спитала Тесс.

— А я всміхалася?

Вона кивнула.

— Моя мати теж так казала, особливо в такі дні, як сьогодні. — Рейчел підігнала під себе ноги. — Вона казала, що сумує за його запахом. Коли я вперше спитала її, що це означає, чим він пахнув, вона заплющила очі, понюхала повітря і сказала: «Блискавкою».

У Тесс злегка округлились очі.

— Ви пам'ятаєте, щоб від нього так пахло?

Рейчел похитала головою.

— Від нього пахло кавою. — Вона стежила поглядом за бризканням дощових крапель за вікном. — Кавою і вельветом.

Після того першого нападу паніки й легкої агорафобії вона прийшла до тями наприкінці весни 2002 року. Натрапила на хлопця, який попереднього семестру разом із нею ходив на «Передову методичку досліджень». Звали його Патрік Менніон, і він був незмінно делікатний. Він був якийсь пухкенький і мав неприємну звичку примружуватися, не розчувши чогось як слід, а таке бувало часто, бо в дитинстві він після нещасного випадку під час катання на санчатах утратив п'ятдесят відсотків слуху на праве вухо.

Патові Менніону не вірилося, що Рейчел розмовляла з ним і після того, як тема їхнього єдиного спільного предмета вичерпалася. Не вірилося, що вона запропонувала йому сходити разом випити. А коли вона, кілька годин по тому опинившись у його квартирі, потягнулася до пряжки на його паску, його обличчя набуло такого виразу, наче він позирнув на небо, щоб побачити, чи немає хмар, і уздрів, як угорі пролітають янголи. Приблизно такий вираз мало його обличчя до кінця їхніх стосунків, які протривали два роки.

Коли вона таки з ним розійшлася — надзвичайно обережно, мало не запевнивши його, що це рішення було обопільним, — він глипнув на неї з дивною спаплюженою гідністю і промовив:

— Раніше я ніколи не розумів, чому ти зі мною. Ну, тобто ти ж розкішна, а я... ні.

— Ти...

Пат підняв руку, зупиняючи її.

— А тоді, місяців із шість тому, до мене якось дійшло: для тебе головне — не любов, а безпека. І я збагнув, що рано чи пізно ти мене кинеш, поки тебе не кинув я, тому що — і це якраз найважливіше, Рейч, — *я б ніколи тебе не кинув*. — Він обдарував її прекрасною вимученою усмішкою. — І для цього я був потрібен від самого початку.

Після аспірантури вона провела один рік у Вілкс-Баррі, що в Пенсильванії, працюючи в «Таймс лідер», а тоді повернулася до

Массачусетсу та швидко перейшла до відділу основних статей «Петріот леджер» у Квінсі; там її матеріал про расові перевірки, якими займалось управління поліції Гінгема, здобув певне визнання та привернув достатньо уваги, щоб вона отримала електронного листа від самого Браяна Делакруа. Він їздив у справах і натрапив у почекальні фірми-розповсюджувача деревини у Броктоні на примірник «Леджер». Йому захотілося дізнатися, чи то та сама Рейчел Чайлдс і чи знайшла вона батька.

Вона відповіла, що є тією самою Рейчел Чайлдс і ні, батька вона не знайшла. Він не проти спробувати ще раз?

Не можу. Завал на роботі. Поїздки, поїздки, поїздки. Бережіть себе, Рейчел. Вам недовго працювати в «Леджер». Попереду дещо серйозне. Обожнюю ваш стиль письма.

Він мав рацію: за рік вона потрапила на Олімп і перейшла до «Бостон глоб».

Саме там її знайшов доктор Фелікс Браунер, акушер-гінеколог її матері. Темою його листа було «Давній друг вашої мами», та коли вона відповіла на нього, стало ясно, що він не так друг, як людина, якою Елізабет Чайлдс скористалася в медичних цілях. Також доктор Браунер уже не був гінекологом її матері, коли Рейчел про щось таке дізналася. Коли Рейчел досягла підліткового віку, Елізабет познайомила її з докторкою Віною Рао, до якої також ходила більшість жінок і дівчат, яких знала Рейчел. Про Фелікса Браунера вона ніколи не чула. Проте він запевнив її, що опікувався її матір'ю, коли Елізабет тільки приїхала на захід Массачусетсу, і навіть більше: він, по суті, дав Рейчел уперше скуштувати кисню. «Ви неабияк смикалися», — написав він.

В одному з наступних листів він написав, що володіє важливою інформацією про її матір, якою хотів би поділитись, але спокійно поділитися нею міг лише віч-на-віч. Вони домовилися зустрітись на півдорозі між Бостоном і Спрінгфілдом, у якому мешкав він, і обрали для зустрічі дайнер у Мілбері.

Перед зустріччю вона пошукала відомості про доктора Браунера, і на фотографії він, як і підказувало їй чуття ще від першого його листа, був не надто симпатичний. За рік до того, у 2006 році, йому заборонили займатися медициною через низку звинувачень у

сексуальному насильстві чи сексуальних домаганнях від пацієнок починаючи з 1976 року, коли добрий лікар усього тиждень як закінчив медичну школу.

Доктор Браунер прийшов до дайнеру із двома валізками на коліщатках. Він мав близько шістдесяти двох років і густе сиве волосся — не зовсім підстрижене «малетом»[4] і не зовсім кудлате, як у людини, що їздить спортивною автівкою та вчащає на концерти Джиммі Баффетта. Одягнений він був у світло-блакитні джинси, пенілофери без шкарпеток і гавайську сорочку під чорним лляним блейзером. Мав фунтів із тридцять зайвої ваги на талії, що неначе свідчили про його успіх, і невимушено поводився з офіціанткою та помічниками офіціантів. Рейчел він видався людиною, яка подобається незнайомцям, але спантеличується, якщо хтось не сміється з її жартів.

Висловивши Рейчел співчуття у зв'язку зі смертю матері, він нагадав їй, якою рухливою малечею вона була після народження:

— Вас наче в «Палмолів» занурили.

Тоді він, дещо напружившись, визнав, що його перша обвинувачка («Будемо звати її Бріанна, і не тому, що це співзвучно з “брехуха”, гаразд?») знала ще кількох обвинувачок. Він назвав одне за одним їхні імена, і Рейчел негайно замислилася, користується він зараз псевдонімами чи з безцеремонною байдужістю порушує право цих жінок на приватність. Тоня, Марі, Урсула, Джейн і Патті, сказав він, *знали* одна одну.

— Ну, регіон тут невеличкий, — зауважила Рейчел. — Люди знайомі між собою.

— Справді? — Він потрусив пакетик із цукром, перш ніж його відкрити, та обдарував її холодною усмішкою. — *Справді?* — Висипав цукор у каву, а тоді сягнув в одну зі своїх валізок. — Брехуха Бріанна, як я виявив, мала багато коханців. Вона двічі була розлучена, *а також...*

— Докторе...

Він підняв руку, наказуючи їй помовчати.

— *А також* була названа «іншою жінкою» в ході одного розлучення. Патті п'є самотою. Марі та Урсула мають проблеми з хімічною залежністю, а Тоня — ой-йой! — Тоня подала до суду через сексуальне насильство *ще на одного* лікаря. — Він вирячив очі в

удаваному обуренні. — У Беркширах, вочевидь, справжнє нашестя лікарів-маніяків. Святі небеса!

Рейчел колись знала одну Тоню з Беркширів. Тоню Флетчер. Вона керувала мініготелем «Мінітмен». Завжди видавалася розсіяною та трохи збентеженою.

Доктор Браунер кинув на столик між ними стос паперу завбільшки зі шлакоблок. Поглянув на Рейчел, переможно вигнувши брову.

— Що, — промовила Рейчел, — ви не любите флешок?

Він не звернув на це уваги.

— У мене є компромат на них усіх, бачите? Бачите?

— Бачу, — сказала Рейчел. — І що я, на вашу думку, маю із цим зробити?

— Допомогти мені, — відповів він так, наче іншої відповіді й бути не могло.

— А з якої причини я мала б це робити?

— Тому що я невинуватий. Тому що я не скоїв геть нічого поганого.

Він перевернув долоні й простягнув їх на протилежний кінець столика.

— Ці руки породжують життя. Вони породили вас, Рейчел. Ці руки тримали вас найпершими. Ці руки. — Він поглянув на них так, наче то були дві його великі любові. — Оті жінки позбавили мене імені. — Він склав руки до купи й опустив на них погляд. — Я втратив родину через увесь цей стрес і всі ці чвари. Утратив *практику*. — На його нижніх повіках зблиснули сльози. — І я на це не заслуговував. Не заслуговував.

Рейчел усміхнулась йому — як вона сподівалася, співчутливо, хоч і підозрювала, що вийшло просто нездорово.

— Не зовсім розумію, про що ви мене просите.

Він відхилився від столика.

— Напишіть про цих жінок. Покажіть, що вони мали певні ідеї, що вони *обрали* мене для просування цих ідей. Що вони заповзялися мене знищити, а тепер таки знищили. Їм потрібно спокутувати провину. Потрібно покаятися. Їх треба викрити. Тепер вони подають на мене до цивільного суду. Чи знаєте ви, юна леді, що захист у середньостатистичній цивільній судовій справі коштує чверть мільйона? Сам тільки *захист*. Байдуже, виграєш ти чи програєш — однаково викладеш двісті п'ятдесят тисяч доларів. Ви це знали?

Рейчел ще залишалася під враженням від «юної леді», проте кивнула.

— Отже, отже, отже, цей *шабаш* згвалтував мене. А яке інше слово могло б тут підійти? Вони знищили моє добре ім'я та зруйнували мої стосунки з рідними і друзями. От тільки хіба цього достатньо? Ні. Тепер вони хочуть обгризти мої кістки. Вони хочуть заволодіти тими скромними грішми, які в мене залишилися. Щоб я прожив решту життя у злиднях. Щоб я помер на ліжку десь у притулку нікому не потрібним нікчемою. — Він розчепірів пальці над стосом паперу. — На цих сторінках містяться всі брудні факти про цих брудних жінок. Напишіть про них. Покажіть світові, хто вони. Я забезпечую вам Пулітцера, Рейчел.

— Я приїхала сюди не заради Пулітцера, — сказала Рейчел.

Його очі звузилися.

— Тоді чому ви сюди приїхали?

— Ви сказали, що у вас є інформація про мою матір.

Він кивнув.

— Опісля.

— Після чого?

— Після того як ви напишете матеріал.

— Я так не працюю, — відказала Рейчел. — Якщо у вас є інформація про мою матір, просто скажіть мені, і ми побачимо...

— Річ тут не у вашій матері. Річ у вашому батькові. — Він зблиснув очима. — Як сказали ви самі, регіон тут невеличкий. Люди балакають. А про вас, люба моя, розповідали, що Елізабет відмовлялася казати вам, хто ваш батько. Знаєте, ми, усі добрі містяни, вас жаліли. Ми хотіли вам сказати, та ніхто з нас не міг цього зробити. Ну, я міг би. Я непогано знав вашого батька. Та, зважаючи на закони про лікарську таємницю, не міг розкрити його особу всупереч побажанням вашої матері. Але тепер вона мертва. А мені вже не можна практикувати. — Він надпив свою каву. — Отже, Рейчел, ви б хотіли знати, хто ваш татусь?

Рейчел заговорила не відразу.

— Так.

— Що-що?

— Так.

На це він на мить опустив повіки.

— Тоді, сонечку, напишіть цей довбаний матеріал.

Джей-Джей

Що глибше Рейчел занурювалась — у судові записи й самі матеріали, надані Браунером, — то гіршою ставала ситуація. Якщо доктор Фелікс Браунер не був серійним гвалтівником, то Рейчел уже досить давно не бачила, щоби хтось більше на нього скидався. Він не сидів у в'язниці лише тому, що єдина жінка, яка висунула обвинувачення в межах терміну позовної давності, Бріанна Фенніган, в останній тиждень суду над ним, саме тоді як мала свідчити, переборщила з оксиконтином[5]. Бріанна вижила після передозування, та того дня, коли мусила дати свідчення, перебувала на реабілітації. Тоді окружний прокурор прийняв клопотання, яке передбачало відкликання ліцензії на лікарську практику, шість років умовного покарання, шість місяців уже відбутого позбавлення волі та заборону на розкриття інформації про провадження, але не передбачало ув'язнення.

Рейчел написала свій матеріал. Привезла його із собою до дайнеру в Міллбері й витягнула із сумочки, сівши навпроти доктора Фелікса Браунера. Він пильно поглянув на невеличкий стосик сторінок, але не ворухнувся.

— Що, — промовив він, — ви не любите флешок?

На це вона натягнуто всміхнулася.

— Ви маєте щасливий вигляд.

Вона мала рацію. Він відмовився від образу фаната Джиммі Баффетта на користь свіжої білої сорочки й темно-брунатного костюма. Волосся в нього було прилизане і щедро намащене гелем. Брови-гусені — підрівняні. Обличчя порожевіло, а очі блищали від перспектив.

— Я *почуваюся* щасливим, Рейчел. А ви маєте приголомшливий вигляд.

— Дякую.

— Ця блуза підкреслює зелень ваших очей.

— Дякую.

— У вас завжди таке шовковисте волосся?

— Я щойно зробила укладку.

— Вона вам личить.

Вона ясно йому всміхнулася. У відповідь на цю усмішку його очі запульсували, і він мовчки, ледь помітно всміхнувся.

— О Господи, — промовив він.

Вона не сказала нічого — тільки багатозначно кивнула й зазирнула йому в очі.

— Здається, ви вже відчуваєте, як *пахне* той Пулітцер.

— Що ж, — промовила вона, — не варто випереджати події.

Рейчел передала йому сторінки.

Він опустився на стілець.

— Треба замовити щось випити, — байдужим тоном зауважив він, почавши читати. Перегорнувши першу сторінку, він глянув на неї, а вона підбадьорливо всміхнулася. Він продовжив читати й наморщив чоло: передчуття обернулося на заціпеніння, потім — на відчай, а тоді нарешті на обурення.

— Тут, — сказав він, відмахнувшись від офіціантки, яка саме підійшла, — написано, що я — гвалтівник.

— Ну, щось таке, хіба ні?

— Тут написано, що в хімічній залежності, алкоголізмі та сексуальній нерозбірливості тих жінок винен я.

— Тому що так і є.

— Тут написано, що я намагався *шантажем* змусити вас зруйнувати життя цих жінок удруге.

— Бо так і було. — Вона привітно кивнула. — А ще ви зводили на них наклепи в моїй присутності. Також закладаюся, що, бодай трішки пошукавши інформації в місцевих генделаках, я знайшла б докази на користь того, що ви зводили на них наклепи перед половиною чоловічого населення західного Массачусетсу. А це було б порушенням умов вашого умовного терміну. І це означає, Феліксе, що, коли цей матеріал з'явиться у «Глобі», ви, бляха-муха, підете просто до блоку D.

Вона відкинулася назад і побачила, як йому відібрало мову. Коли він нарешті зазирнув їй у вічі, його погляд став відверто мученицьким

і враженим.

— Ці руки, — він підняв руки, — подарували вам життя.

— До сраки ваші руки, — сказала вона. — У нас нова домовленість. Гаразд? Я не подам цього матеріалу.

— Благословляю вас. — Він випрямився на стільці. — Я знав, щойно...

— Назвіть мені ім'я мого батька.

— Я був би радий, але пропоную замовити щось випити та обговорити цю думку.

Вона забрала сторінки з його рук.

— Негайно назвіть мені ім'я мого батька, інакше я подам цей матеріал, — вона показала на барну стійку, — з отого телефона.

Він згорбився, не встаючи зі стільця, і звів очі до вентилятора, що з іржавим рипінням поволі обертався на стелі над ним.

— Вона називала його Джей-Джей.

Рейчел поклала статтю назад у сумочку, щоби приховати дроз, який охопив її руки від долонь до ліктів.

— Чому Джей-Джей?

Він перевернув руки на столі долонями вгору, вдаючи нещасного прохача перед долею.

— Що я тепер робитиму? Як житиму?

— Чому вона називала його Джей-Джей?

Вона усвідомила, що зціпила зуби.

— Ви всі однакові, — прошепотів він. — Висмоктуєте з чоловіків геть усе. Із хороших чоловіків. Ви — чума.

Вона підвелася.

— Сядьте, — промовив він досить голосно, щоб у їхній бік поглянуло двоє відвідувачів. — Будь ласка. Ні, ні. Просто сядьте. Я буду хорошим. Буду хорошим хлопчиком.

Вона сіла.

Доктор Фелікс Браунер дістав зі свого піджака один папірець. Старий і складений учетверо. Розгорнув його й передав їй через столик. Коли вона взяла папірець, її рука затрусилася ще сильніше, та їй було байдуже.

Угорі аркуша була назва клініки: «Клініка жіночого здоров'я Браунера». А нижче: «Анамнез батька».

— Він приходив до мого кабінету всього двічі. У мене склалося таке враження, ніби вони багато сперечалися. Деяких чоловіків вагітність лякає. Лягає їм зашморгом на шию.

Під пунктом «Прізвище» він написав охайними синіми друкованими літерами: «ДЖЕЙМС».

Ось чому його так і не знайшли. Джеймс — то було його прізвище. А звали його Джеремі.

Третя група

Джеремі Джеймс із вересня 1982 року викладав на повну ставку в Коннектикут-коледжі, маленькому гуманітарному виші в місті Нью-Лондоні, що в Коннектикуті. Того ж року він купив будинок у Даремі, містечку із сімома тисячами мешканців за шістдесят миль шляху вздовж магістралі I-91 від Саут-Гадлі, де виросла Рейчел, і хвилин за десять їзди від будинку, який її мати винайняла в Міддлтауні того року, коли Рейчел злягла з мононуклеозом.

У липні 1983 року він одружився з Морін Вайдермен. У вересні 1984 року народилась їхня перша дитина, Тео. Друга, Шарлотта, народилася на Різдво 1986 року. «Я маю брата й сестру по батькові, — подумала Рейчел, — кровних родичів». І вперше, відколи загинула її мати, відчула, що має якесь чітко визначене місце у всесвіті.

Знаючи повне ім'я Джеремі Джеймса, Рейчел менш ніж за годину ознайомила з цілим його життям — чи принаймні з тією його частиною, що мала публічний характер. Тисяча дев'ятсот дев'яностого року він став доцентом історії мистецтва, а 1995-го — професором на постійному контракті. Перш ніж Рейчел відшукала його восени 2007 року, він устиг чверть століття пропрацювати викладачем у Коннектикут-коледжі й тепер очолював кафедру. Його дружина, Морін Вайдермен-Джеймс, була кураторкою експозиції європейського мистецтва в музеї «Атенеї Водсворта» в Гартфорді. Рейчел знайшла в мережі кілька знімків Морін і достатньо вподобала її очі, щоб вирішити: встановити контакт можна саме через неї. Також вона знайшла в мережі Джеремі Джеймса та його знімки. Тепер він був лисий, із чималою бородою і на всіх фотографіях мав дуже розумний і показний вигляд.

Коли вона відрекомендувалася телефоном Морін Вайдермен-Джеймс, Морін зовсім трохи помовчала, а тоді сказала:

— Я двадцять п'ять років думала, коли ж ви зателефонуйте. Навіть пояснити вам не можу, Рейчел, яка це втіха — нарешті почути ваш голос.

Повісивши слухавку, Рейчел визирнула з вікна й постаралася не заплакати. Закусила губу — сильно, до крові.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

Рекомендована література

Брехливе життя
дорослих

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ